

Apostolien teot 16

Apt.12:1-25

Viime kerralla tässä Alusta alkaen –ohjelmassa käsitelimme Apostolien tekojen lukua 11. Siinä puhuttiin ensimmäisen ei-juutalaisen seurakunnan syntymisestä, Antiokiaan. Lähetystyö oli siis alkanut kantaa ihan tosissaan hedelmää ja kristinusko oli murtautunut juutalaisen kulttuuripiirin ulkopuolelle.

Nyt jatkamme luvun 12 alusta.

Kovaa peliä Jerusalemissa

Noihin aikoihin kuningas Herodes ryhtyi väkivaltaisiin toimiin muutamia seurakunnan jäseniä vastaan. Hän mestautti Jaakobin, Johanneksen veljen, ja huomattuaan sen olevan juutalaisille mieleen hän vielä käski vangita Pietarin; silloin vietettiin juuri happamattoman leivän juhlaa (Apt. 12:1-3).

Tämä tapahtui luultavasti vuonna 44 jKr. ”Kuningas Herodes” tarkoittaa Herodes Suuren pojanpoikaa, Herodes Agrippaa. Hän oli tullut kuninkaaksi v. 38 jKr. ja oli päässyt Rooman keisarin suosioon. Niinpä hänet nostettiin v. 41 koko Palestiinan hallitsijaksi eli hän sai hallintaansa yhtä suuren alueen kuin mitä hänen isoisänsä Herodes oli hallinnut. Siitä aiheutui tietenkin huolia, kun alamaiset piti saada suosiollisiksi. Se ei varmaan ollut helppoa, sillä Herodes Agrippa oli syntyperästään vain puoliksi juutalainen.

Mutta hän keksi keinon: Rupeanpa vainoamaan kristittyjä. Näin saan juutalaisten uskonnolliset johtajat suopeiksi itseäni kohtaan ja sen avulla ehkä muutkin juutalaiset alkavat pitää minusta.

Ja niin vaino alkoi. Apostoli Jaakob, toinen ”Sebedeuksen pojista” eli opetuslapsiveljeksistä, joille Jeesus oli aikanaan antanut lisänimen ”Ukkosenjylinän pojat” (Boanerges) menetti päänsä. Apostolien teot ei kerro tästä sen tarkemmin, mutta Clemens Aleksandrialaisen välittämän perimätiedon mukaan Jaakob onnistui ennen kuolemaansa kääntymään kristityksi syyttäjänsä, joka itsekin alistui marttyyrikuolemaan samaan aikaan Jaakobin kanssa.

En tiedä, pitääkö tuo paikkansa. Joka tapauksessa Jaakobista tuli ensimmäinen Jeesuksen asettamista apostoleista, joka kuoli marttyyrinä.

Tästä Jeesus itse oli Jaakobille ja hänen veljelleen Johannekselle ennustanut:

Jonkin ajan kuluttua tuli Sebedeuksen poikien äiti yhdessä poikiensa kanssa hänen luokseen ja polvistui anovasti hänen eteensä. "Mitä haluat?" Jeesus kysyi. Nainen sanoi hänelle: "Lupaathan, että nämä kaksi poikaani saavat valtakunnassasi istua vierelläsi, toinen oikealla ja toinen vasemmalla puolella." Jeesus vastasi: "Te ette tiedä mitä pyydätte. Onko teistä juomaan sitä maljaa, joka minun on juotava?" "On", he

vastasivat. Silloin hän sanoi heille: "Minun maljani te vielä juottekin, mutta minä en määrää siitä, kuka istuu oikealla ja kuka vasemmallalla puolellani. Ne paikat ovat niiden, joille Isäni on ne tarkoittanut." (Matt. 20:20-23)

Ja Pietari joutui jälleen kerran uskonsa tähden vankilaan.

Herodes pani Pietarin telkien taakse ja määräsi häntä vartioimaan neljä nelimiehistä sotilasvartiostoa. Hän aikoi asettaa Pietarin pääsiäisen jälkeen kansan eteen. Niin siis Pietaria pidettiin vangittuna, mutta seurakunta rukoili lakkaamatta Jumalaa hänen puolestaan (Apt 12:4-5).

Herodes Agrippa aikoi selvästi ottaa Pietarista irti kaiken mahdollisen kansansuosion ja tehdä hänen teloittamisestaan oikean kansanjuhlan, vähän kuin Jeesuksen kohdalla oli yritetty yksitoista pääsiäistä aiemmin. Mutta onneksi hyvät voimatkin olivat liikkeellä ja seurakunta rukoili Pietarin puolesta, että Jumalan pelastaisi hänet kuolemasta.

Pietari pelastuu

Eivätkä he rukoilleet turhaan.

Sen päivän vastaisena yönä, jona Herodes aikoi asettaa Pietarin oikeuden eteen, Pietari nukkui kahden sotilaan välissä. Hänet oli sidottu kaksin kahleihin, ja lisäksi vankilan ovella oli vartiomiehet (Apt. 12:6).

Vahva oli siis vartiointi. Kaksi Pietaria vartioivista kuudestatoista sotilaasta oli hänen kanssaan vankisellissä, ja ilmeisesti Pietari oli lukittu kahleilla heihin kumpaankin.

Mutta yhtäkkiä hänen edessään seisoivat Herran enkeli ja huone oli täynnä valoa, ja enkeli töytäisi Pietarin hereille sanoen: "Nouse kiireesti." Kahleet putosivat Pietarin käsistä. Enkeli sanoi: "Vyötä vaatteesi ja pane kengät jalkaasi." Pietari teki niin, ja enkeli sanoi: "Heitä viitta harteillesi ja seuraa minua." Pietari lähti enkelin mukaan. Hän ei kuitenkaan ymmärtänyt, että se, mitä hänelle tapahtui, oli totta, vaan luuli sitä näkyksi (Apt. 12:7-9).

Enkeli tekee Jumalan yliluonnollisella voimalla sen, mitä Pietari ei luonnollisilla voimillaan pysty. Eli katkoo kahleet ja aukoo lukitut ovat. Silti Pietarin pitää tehdä se, mitä kykenee: nousta ylös, pukeutua ja lähteä kävelemään enkelin perästä. Ja hän lähtee, täysin pöllämystyneenä, kuin hypnoosissa.

He ohittivat ensimmäisen vartion, sitten toisen ja tulivat rautaportille, joka vei kaupungille. Se aukeni heille itsestään, ja niin he astuivat ulos ja lähtivät kulkemaan kujaa pitkin. Yhtäkkiä enkeli oli poissa. Silloin Pietari tajusi, mistä oli kysymys, ja sanoi: "Totisesti, nyt tiedän, mitä tapahtui! Herra lähetti enkelinsä ja auttoi minut

Herodeksen käsistä, pelasti minut kaikesta siitä, mitä tämä kansa toivoi minulle tapahtuvan." (Apt. 12:10-11).

Aika hienosti kuvattu! Jotenkin voi samaistua Pietarin fiiliksiin, että tuolta se varmaan tuntuu, kun enkeli pelastaa tyrmästä, johon on ollut kahlittuna ja kuudentoista roomalaisen sotilaan vartioimana.

Marian talossa

Kun tämä oli valjennut Pietarille, hän lähti kohti Johanneksen äidin Marian taloa, sen Johanneksen, jota kutsutaan Markukseksi. Siellä oli paljon väkeä rukoilemassa (Apt. 12:12).

Pietari siis tiesi, että mistä hänen kristityt veljensä ja sisarensa voisi löytää keskellä yötäkin. He olisivat koolla ”Marian talossa”. Ehkä kyseessä oli sama Jerusalemin keskustassa ollut kaupunkitalo, jossa opetuslapset olivat olleet koolla aiemminkin, mm. silloin, kun Pyhä Henki vuodatettiin ensimmäisenä helluntaina. Näin on spekuloitu, mutta varmasti sitä ei voi tietää. Luukas puhuu vain ”Marian talosta”.

Tuohon aikaan Maria oli oikea suosikinimi. Kyseinen Maria ei ollut Maria Magdaleena eikä Jeesuksen äiti Maria, vaan ”Maria Johanneksen äiti”. Kommentaarin mukaan hän olisi ollut Paavalin kaverin Barnabaan sisko.

Mutta kukas tuo hänen poikansa ”Johannes, jota kutsutaan Markukseksi” sitten oikein oli? Olen kuullut luotettavalta taholta huhuja, että sinä Jani olet tutkinut tätä asiaa.

No oli miten oli, Marian talossa oltiin hereillä, sillä siellä väki rukoili Jumalaa Pietarin puolesta. Heidän rukouksensa oli Pietarin pelastumisen käyttövoima, Luukas ihan selvästi rivien välissä vihjaa. Olkoon tämä rohkaisemassa ja kannustamassa meitä kristittyjä nykyisinkin rukoilemaan yhdessä Jumalalta apua tiukassa tilanteessa.

Pietari kolkutti talon portille, ja Rode-niminen palvelustyttö tuli avaamaan. Tunnettuaan Pietarin äänen tyttö kuitenkin ilahtui niin, että portti jäi häneltä avaamatta, kun hän ryntäsi sisään kertomaan, että Pietari seiso portilla. "Oletko järjiltäsi?" sanoivat toiset. Tytön yhä inttäässä he sanoivat: "Se on hänen enkelinsä." Mutta Pietari kolkutti kolkuttamistaan. Lopulta he menivät avaamaan ja säikähtivät, kun näkivät hänet. Pietari viittasi kädellään heitä olemaan hiljaa ja kertoi, kuinka Herra oli tuonut hänet ulos vankilasta. Hän pyysi heitä ilmoittamaan Jaakobille ja muille veljille, mitä oli tapahtunut, ja sitten hän lähti pois ja meni toiseen paikkaan (Apt. 12:13-17).

Jälleen Luukas kuvaa kiihkeää tapahtumien virtaa, muutamilla sanoilla mutta tavattoman elävästi. Palvelustyttö Rode on niin innoissaan, että unohtaa avata oven Pietarille. Rukoileva seurakunta ei usko sitä, minkä tapahtumista he juuri ovat rukoilleet. He luulevat Pietaria hänen

suojelusenkelikseen, ja syynä oli se, että juutalaiset ajattelivat ihmisen suojelusenkelin olevan hänen näköisensä.

Lopulta asia selvenee ja Pietari saa kerrottua pelastumisestaan. Hän ei kuitenkaan jää Jerusalemin krisittyjen luo, vaan menee ”toiseen paikkaan”, mikä tarkoittanee vapaaehtoista maanpakoa pois Herodes Antipaksen hallitsemilta alueilta.

Jaakob Herran veli johtoon

Entäs kuka on tämä Jaakob, jolle Pietari kääkee ilmoittamaan, mitä oli tapahtunut? Eikös juuri tämän luvun alussa kerrottu, että Jaakob oli mestattu?

No tämä Jaakob on eri henkilö kuin tuo mestattu apostoli Jaakob. Hän on ”Jaakob Herran veli”, eli Jeesusken velipoika. Hän toimi Jerusalemin alkuseurakunnan johtajana yhdessä Pietarin kanssa. Tässä vaiheessa hän jäi ainakin joksikin aikaa yksin johtajaksi, kun Pietari joutui vainon takia lähtemään pakoon.

Miksi sitten Jaakobin ei tarvinnut paeta? Luultavasti siksi, että Jaakob oli vahvemmin juutalaiskristillinen kuin Pietari, eli piti tiukemmin kiinni juutalaisista tavoista, kristittyinäkin. On ajateltu, että hän ei siksi joutunut niin helposti juutalaisten vallanpitäjien vainoamaksi. Vaikka kyllä hänetkin lopulta tapettiin uskonsa vuoksi, mutta vasta vuosien päästä.

On spekuloitu sillä, että ensimmäisissä vainoissa, joissa Stefanus kivitettiin hengiltä, niissä kohteena olivat hellenistiset kristityt, mutta kahdentoista apostolin ydinryhmä sai olla enempi rauhassa. Nyt tässä myöhemmässä, Herodes Agrippan aloittamassa vainossa myös apostolit, Pietari etunenässä, joutuivat koville. Vain kaikkein ”juutalaisimmat” ja Mooseksen laille uskollisimmat kristittyjen johtajat pystyivät jäämään Jerusalemiin.

Se osoittaa, että kiista siitä, miten kristittyjen tuli suhtautua Mooseksen lakiin, se ei ollut mikään pikkujuttu, vaan siinä oli alussa kyse selviytymisestä yhteiskunnan asettamassa paineessa.

Herodeksen kuolema

Aamulla sotilaiden keskuudessa syntyi tavaton hämminki. Mitä oli tapahtunut Pietarille? Kun Herodes etsinnöistä huolimatta ei saanut häntä käsiinsä, hän kuulusteli vartijoita ja käski teloittaa heidät. Sen jälkeen hän lähti Juudeasta ja siirtyi Kesareaan (Apt. 12:18-19).

Turhaan hämmiköivät. Pietari oli jo paennut kaupungista, kun aamu valkeni.

Herodes ei vaikuta mitenkään kovin sympaattiselta johtajalta. Hän ei pärjäisi nykyisin pomona. Mutta roomalaisten aikaan oli autoritaarisempi johtamistyyli. Herodes vaan tapatti vahtisotilaitaan ja siirtyi rannikolle Kesareaan, kun hommat ei Jerusalemissa oikein sujuneet.

Herodes oli vihoissaan Tyroksen ja Sidonin kaupungeille. Nämä lähettivät yhteiset edustajansa hänen luokseen anomaan rauhaa, sillä ne joutuivat tuomaan elintarvikkeensa hänen valtakuntansa alueelta. Lähetystö sai puolelleen Blastoksen, kuninkaan kamariherran, ja niin Herodes sovittuna päivänä sonnustautui kuninkaalliseen asuunsa, asettui istuimelleen ja piti lähetystölle julkisen puheen. Kansa huusi siihen: "Jumalan ääni, ei ihmisen!" Samassa Herran enkeli löi Herodesta, koska hän ei antanut kunniaa Jumalalle. Madot söivät hänet, ja niin hän heitti henkensä (Apt 12:20-23).

Juutalainen historioitsija Josefus kertoo Herodes Antipaksen viimeistä päivästä aika samanlaisen kertomuksen. Hänen mukaansa tosin Herodeksen juhlat oli järjestetty keisari Claudiuksen kunniaksi. Sitä varten Herodes oli pukeutunut hopealta hohtavaan asuun ja kun se oli loistanut auringonsäteissä, kansa oli alkanut huutaa hänelle samanlaisia suosionosoituksia kuin jumalille osoitettiin mysteeriuskonnoissa.

Luukkaan mukaan juhlallisuuksien syynä oli kaupallisen sovinnon palaaminen Herodeksen hallitseman alueen sekä Tyron ja Sidonin kaupunkien kesken. Mutta tulos on kummankin kertojan mukaan sama: Herodes otti vastaan kansanjoukon suosion kuin jumal'olento. Mutta sellainen on oikean Jumalan pilkkaa, ja siksi Herodes sai siitä välittömän rangaistuksen: Herran enkeli löi häntä jollain ihmesairaudella ja hän kärsi kurjan ja nopean kuoleman.

Sanoma tästä on se, että maallisen mahdin palvominen jumalallisena on hyvin, hyvin väärin. Antiikin kristityt eivät siksi suostuneet uhraamaan keisarin suojelushengelle, vaikka sitä vaadittiin kaikilta valtakunnan alamaisilta. Myöhemmin kristityt ovat joutuneet samanlaisista syistä vaikeuksiin erilaisten totalitarististen järjestelmien kanssa, mm. natsi-Saksassa, Neuvostoliitossa ja kommunistisessa Kiinassa.

Kirkon vainoaminen vahvistaa sitä

Mutta Jumalan sana sai yhä vankemman jalansijan ja levisi leviämistään (Apt. 12:24).

Näinhän se usein on. Kun kirkko pysyy kestäväenä Kristuksessa, vainoista ja painostuksesta ja pilkasta huolimatta, se on sille hengellisesti hyödyksi ja saa aikaan, että sen esillä pitämä Jumalan sana toimii vahvasti.